

Logik og metafysik eller refleksionssystemet og fornuftssystemet¹

af Georg Wilhelm Friedrich Hegel

Oversættelse ved William Toke Mathorne

[269] At filosofien åbner menneskets indre verden og lader mennesket bære virkelighedens begrænsning uden at lade det stille sig tilfreds ved den, udelukker ikke, at denne indre verden samtidig kan blive til en bestemt sædelig. Vel er den ydre og filosofiens indre ikke adskilte verdener, men den ydre kan meget vel være splittet og nedsunken i fjendskab; vel opløser dens disharmoni sig i harmoni for filosofien, men ikke for den selv; vel betragter fornuften sig selv i den, men denne verden i bevægelse har ingen bevidsthed om harmonien; kun i filosofiens ånd er den harmonisk, men selv erkender den ikke denne enighed; – det er dog muligt, at også den ydre uenighed føres fra en bevidstløs til en bevidst identitet. Tidligere har man angivet Solon² og andre som eksempler på mennesker, der frembragte identiteten i deres verden; måske tager det lang tid, før en gammel sædelig form kan blive overvundet fuldstændigt af den nye; i disse overgangsperioder ligger filosofiens epoker – blandt mindre folkeslag har den nye, fremspirende sædelighed

-
- 1 Teksten er bevaret som håndskrevne noter og først gengivet i Rosenkranz (1844). Foreliggende oversættelse er baseret på den historisk kritiske udgave (Hegel 1998). Den latinske titel stammer fra den forelæsningsoversigt, hvor universitetet bekendtgjorde det kommende semesters forelæsninger. Hegel, der nyligt havde modtaget en doktorgrad for sin naturfilosofiske afhandling (*Habilitationsskrift*) om planeternes baner (DISSERTATIO PHILOSOPHICA DE ORBITIS PLANETARUM) og dermed opnået retten til at afholde forelæsninger, lagde sin forelæsningsrække i forlængelse af vennen F.W.J. Schelling. Schelling, der var blevet udnævnt til professor og tog den endnu ukendte Hegel under sine vinger, havde i sommersemesteret præsenteret en lignende introduktion til filosofiens grunddiscipliner. Forelæsningskitsen er formodentligt nedskrevet i efteråret 1801 (Hegel 1998 659), mens hovedideerne i forelæsningerne selv, der fandt sted i vintersemesteret 1801/2, delvist er bevaret gennem tilhøreren I.P.V. Troxlers udførlige noter (se Hegel 1988). Tegnsætningen fra den historisk-kritiske udgave er i videst mulige omfang bevaret bortset fra de steder, hvor den strider mod gældende dansk retskrivning eller unødigt hæmmer forståelsen.
  - 2 Athensk statsleder (udnævnt omkring 594 fvt.), der udførte omfattende forfatningsmæssige og juridiske reformer samt nedskrev Athens love i en form, der forblev gældende frem til Sokrates død (Hansen 1999, 29 ff.).

gennemtrængt hele massen hurtigere end hos de større og særligt end hos den nyere tids kolossale folkeslag. Men hvis den nye sædelighed først har nået denne modenhed i et folks ånd, og dens dunkle behov har gennemtrængt alle sindelag, så er hoben ikke længere tilpas, men den ved hverken, hvad det er, som nager den, eller hvad det andet er, som den vil have; den fremadskridende sædelige natur har [kunnet] drive sin nye dannelse så vidt under skorpen af den gamle, at der kun behøves et let tryk for at gennembryde den gamle [270] skorpe og skabe rum og lys til udfoldelsen af den nye; det er de store mennesker, som kan aflæse dette i naturen, de opfatter levende og sandfærdigt idealet af det trin, som menneskets sædelige natur nu kan betræde; disse mere besindige naturer behøver ikke at gøre andet end at tale, og folket vil følge dem. De store ånder, som formår at gøre dette, må først være rensed for alle særegenheder ved den forudgående gestalt; hvis de vil fuldbyrde værket i dets totalitet, må de have favnet både det og naturen i deres fulde totalitet; de griber måske kun værket an i den ene ende og bringer det fremad, men fordi deres ånds magt kun fik grebet i den ene ende, og naturen vil helheden, så støder åndens magt dem fra den tinde³, hvorpå de stillede sig, og anbringer atter andre mennesker her, og er også disse ensidige, vil der være en rækkefølge af enkeltpersoner, indtil hele værket er fuldbragt; skal det derimod være et eneste menneskes bedrift, så må dette menneske have erkendt helheden og dermed have rensed sig selv for enhver begrænsning; den objektive verdens rædsler såvel som alle den sædelige virkeligheds lænker og hermed også al fremmed støtte til at stå oprejst i denne verden såvel som al tillid til et fast bånd i verden må falde bort fra et sådant individ, det må med andre ord være uddannet i filosofiens skole; fra denne skole kan det vække den endnu slumrende gestalt af en ny sædelig verden og modigt tage kampen op med verdensåndens gamle former, som Isak kæmpede med Gud, forvissed om, at det, som han kan ødelægge, er en forældet gestalt, og at den nye er en guddommelig åbenbaring, der kom til syne i en drøm som et ideal, hvilken han nu lægger for dagen og indgyder væren; han kan anse hele det eksisterende menneskevæsen⁴ for et stof, som han tilegner sig og ud af hvilket han

---

³ Ty. Spitze.

⁴ Ty. Menschenwesen.

giver sin store individualitet en krop, et stof, der selv er levende, der udgør denne store gestalts træge eller levende organer. Således gik, for at anføre det største eksempel på et menneske, som vævede sin individualitet ind i skæbnen og gav den en ny [271] frihed, Alexander af Makedonien fra Aristoteles skole over til erobringen af verden.

I de forelæsninger om logik og metafysik, som jeg udbyder for jer denne vinter, vil jeg ligeledes anlægge en propædeutiske synsvinkel på denne beskaffenhed ved filosofien, at den i det hele taget udspringer fra endelige begyndelser, og selv begynde med det endelige for med udgangspunkt i dette, nemlig for så vidt at det endelige bliver tilintetgjort, at skride frem til det uendelige.

Filosofiens foredrag havde engang form som logik og metafysik. Jeg følger denne form i mit foredrag, ikke fordi denne form så længe har besiddet autoritet, men snarere fordi den i følgende henseende har større anvendelighed.

Filosofiens genstand er nemlig videnskaben om sandheden, den uendelige erkendelse, eller erkendelsen af det absolutte; men overfør denne uendelige erkendelse – eller spekulationen – står den endelige erkendelse – eller refleksionen – ikke som om de var absolut modsat hinanden, [for] den endelige erkendelse – eller refleksionen – abstraherer blot fra den absolutte identitet af det, som er forbundet med hinanden eller sat lig med hinanden i den fornuftige erkendelse, og alene gennem denne abstraktion bliver det til en endelig erkendelse; i den fornuftige erkendelse – eller filosofien – er denne endelige erkendelses materie og ligeså dens former rigtignok sat som endelige former, men samtidig er deres endelighed tillige tilintetgjort, idet de er forbundet med hinanden i spekulationen; det, som de er, er de nemlig alene gennem modsætningen, således at hvis modsætningen ophæves, [272] idet de sættes som identiske, så er deres endelighed samtidig ophævet. Men den bare refleksion erkender dem kun i modsætningen og besidder dem altså kun i deres endeligheds form.

Som sådanne former for endeligheden bliver den spekulative tænknings former altså optaget i logikken; i logikken abstraheres der, som man plejer at sige, fra al tænkningens indhold, og man betragter kun det subjektive i tænkningen.

Samtidig bliver forstanden eller refleksionen som fakultetet for endelig tænkning i det skjulte drevet af fornuften til at søge at opnå en identitet; forstanden efterligner i sin endelighed fornuften, for så vidt den stræber efter at forene sine former; men den enhed, som forstanden formår at frembringe, er selv udelukkende en formal eller en endelig enhed, fordi forstanden beror på absolutte modsætninger, på endeligheder.

Genstanden for en sand logik vil således være følgende:

I. At opstille endelighedens former og ganske vist ikke sammenrodet af empirien, men derimod som de udspringer af fornuften, omend de kun fremstår i deres endelighed, da forstanden har berøvet dem det fornuftige.

II. At fremstille forstandens bestræbelser, hvorledes den efterligner fornuften i at producere identiteten, men kun kan frembringe en formal identitet; – men for at kunne erkende forstanden som efterlignende, må vi samtidigt bestandigt holde det urbillede, som den kopierer, fornuftens eget udtryk, for øje.

III. Må vi endelig ophæve forstandens former gennem fornuften selv, altså vise, hvilken betydning og hvilket indhold erkendelsens endelige former har for fornuften; fornuftens erkendelse, såfremt den tilhører logikken, vil altså udelukkende være en negativ erkendelse.

Jeg tror, at alene logikken, for så vidt den fikserer de endelige former som sådan, kan tjene som indledning til filosofien fra den spekulative side, [273] idet logikken fuldkommen erkender refleksionen og rydder den af vejen, så at den ikke er til hinder for spekulatationen, og på samme tid bestandigt holder det absoluttes billede op nærmest som i et genskin⁵ og dermed gør [os] fortrolige med det.

Efter [at have fremstillet] dette almene begreb om logikken vil jeg skride frem efter følgende plan, hvis nødvendighed vil vise sig i videnskaben selv:

I. [Jeg vil begynde ved] endelighedens almene former eller love i både objektiv og subjektiv henseende eller abstraheret fra, om disse former er subjektive eller

---

5 Ty. Widerschein.

objektive; herunder bestandigt fremstille deres endelighed og fremstille dem som en refleks⁶ af det absolutte.⁷

II. [Jeg vil dernæst] betragte endelighedens subjektive former eller den endelige tænkning, forstanden; da forstanden kun hører til i den menneskelige ånds organisation, vil vi selv straks konstruere organisationen og betragte forstanden i netop denne henseende og i dens fremadskriden gennem begreber, domme og slutninger; med hensyn til slutningerne må det bemærkes, at [selv] hvis den fornuftige form antyder sig selv tydeligere i dem⁸ – og at de derfor ofte som fornuftig tænkning tilskrives fornuften – vil vi vise, at såfremt der blot er tale om en formal slutning, så tilhører de forstanden; og at det, som tilhører fornuften, blot er en efterligning af fornuften gennem forstanden.

III. For det tredje vil ophævelsen af denne endelige erkendelse gennem fornuften blive vist, og dette vil være stedet til dels at undersøge slutningernes spekulative betydning, [274] dels at fremvise ophævelsen af forstandsformerne eller endelighedens love, der blev behandlet i det forudgående; dels overhovedet at angive fundamentet for en videnskabelig erkendelse; – [navnlig] fornuftens egentlige love, såfremt de hører til logikken, dvs. det negative af spekulatjonen.

– Denne rene logik plejer man normalt at vedhæfte en anvendt logik; men dels vil det, som egentligt er videnskabeligt i denne anvendte logik, forekomme i den tredje del, i erkendelsen, dels er det, som plejer at blive behandlet her, så alment og trivielt, at det ikke fortjener særlig opmærksomhed.

Fra denne tredje del af logikken, nemlig den negative eller ødelæggende del af fornuften, vil overgangen til den egentlige filosofi eller til metafysikken blive gennemført; her må vi først og fremmest fuldkomment konstruere princippet for al filosofi og gøre det tydeligt i alle dets momenter; fra den sande erkendelse af princippet vil forvisningen opstå, at der til alle tider kun har eksisteret en og samme filosofi; jeg lover Dem således ikke alene intet nyt, men egentlig i mine filosofiske

---

6 Ty. Reflex

7 *I margin:* almen logik,
kategorier

8 *I margin:* Forstandens og fornuftens love

bestræbelser at frembringe det ældste af det ældste og at rense det for de misforståelser, som den nyere tids ufilosofi har begravet det i; det er ikke længe siden, at man i Tyskland genfandt filosofiens begreb, men dens opdagelse er da også alene for vores tid ny; det må, om man vil, gælde som en prøvesten for ægte filosofi, om den kan genkende sig selv i den sande filosofi.

Fra dette højeste princip for filosofien vil vi kunne konstruere filosofiens mulige systemer. I de forskellige systemer, hvis blot de er filosofi, vil vi kunne få øje på bestræbelsen at fremstille [275] en og samme grundsætning; det ene system vil nu i højere grad lade en faktor af totaliteten træde frem, det andet en anden faktor. Særligt vil vi bringe skepticisomens gespenst for dagen, med hvilket man har forsøgt at jage filosofien en skræk i livet, og hvilket mange i nyere tid har ville gøre gældende som en frygtelig modstander for filosofien, og vi vil vise dens svaghed; dernæst vil jeg fortsætte med fremstillingen af de systemer, der som det kantianske og fichteske rører vores kultur dybere og hvorefter særligt det kantianske system, omend det ikke længere har nogen betydningsfulde tilhængere, dog spreder sig kraftigt i andre videnskaber.

Litteratur

- Hansen, Mogens Herman. *The Athenian Democracy in the Age of Demosthenes: Structure, Principles, and Ideology*. Norman: University of Oklahoma Press, 1999.
- Hegel, Georg Wilhelm Friedrich. *Schriften und Entwürfe (1799-1808) (Gesammelte Werke, I/5)*. Udgivet af Theodor Ebert, Manfred Baum og Kurt Rainer Meist. Hamburg: Felix Meiner Verlag, 1998. <https://doi.org/10.28937/978-3-7873-3385-1>
- Hegel, G.W.F. "Hauptideen von Hegels Vorlesung über Logik und Metaphysik". I *Schellings und Hegels erste absolute Metaphysik (1801-1802): zusammenfassende Vorlesungsnachschriften von I.P.V. Troxler*, af Ignaz Paul Vitalis Troxler, redigeret af Klaus Düsing. Köln: Dinter, 1988. https://doi.org/10.30965/9783846752104_011
- Rosenkranz, Karl. *Georg Wilhelm Friedrich Hegel's Leben*. Berlin: Duncker und Humblot, 1844.